

ПОЛІТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПРОЕКТУВАННЯ

Викладач: к. політ. н., доц. кафедри політології Наталія Володимирівна Лепська

Кафедра: політології, 4й корп. ЗНУ, ауд. 310 (3^й поверх)

Email: lepskanv@gmail.com

Телефон: (061) 289-12-74 (кафедра), 289-41-04 (деканат)

Facebook Messenger: <https://www.facebook.com/natalia.lepskaya>

Освітня програма, рівень вищої освіти	Політологія; Бакалавр					
Статус дисципліни	Нормативна					
Кредити ECTS	3	Навч. рік	2023-2024 7 семестр	Рік навчання - 4	Тижні	14
Кількість годин	90	Кількість змістових модулів¹	4	Лекційні заняття – 28 год Практичні заняття – 14 год Самостійна робота – 48 год.		
Вид контролю	залік					
Посилання на курс в Moodle	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1596#section-0					
Консультації:	дистанційні – ZOOM за попередньою домовленістю офлайн – відповідно до розкладу консультацій за попередньою домовленістю					

Мета курсу «Прогнозування та проектування в міжнародній політиці» – формування фахових компетенцій майбутніх спеціалістів з політології щодо якісного проведення прогностичних досліджень на професійному рівні задля забезпечення максимальної результативності аналітичної діяльності у розробці стратегій розвитку конкретних об'єктів політичної сфери суспільства та політичних процесів як на мікрорівні, так і на глобальному рівні світової політики.

Формат вивчення курсу передбачає використання:

- лекцій із застосуванням інтерактивних методик («діалог зі здобувачами вищої освіти», розбір прикладів застосування підходів і методів політичного прогнозування щодо аналізу тих або інших феноменів та ін.);
- семінарських занять, які передбачають самостійну підготовку студентів до рефлексії досліджень майбутнього, презентація та обговорення їх результатів;
- практичних занять, що передбачають впровадження прогностичних досліджень відповідно до обраної актуальної теми, евристичні та якісні методи прогнозування, вміння працювати індивідуально та в групах (з застосуванням експертних методів дослідження майбутнього);
- аналізу фантастичних та футурологічних матеріалів, їх рецензування самостійно та творчо;
- підготовку та складення двох атестаційних контрольних робіт та екзамену.

Змістове наповнення курсу, що викладається на лекційних і семінарських заняттях та засвоюється здобувачами освіти під час самостійної роботи, забезпечує набуття **компетентностей:**

РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

¹ 1 змістовий модуль = 15 годин (0,5 кредита ECTS). Детальна формула розрахунку – в рекомендаціях.

PH08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично- дослідницький апарат сучасної політичної науки.

PH07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення

PH10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців

ЗК05. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК08. Здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою, знання іноземних мов.

Програмні результати навчання:

PH01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

PH08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично- дослідницький апарат сучасної політичної науки.

PH07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення

PH10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

PH11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

PH 16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

PH02. Вільно спілкуватися державною та однією з іноземних мов усно і письмово у професійній діяльності.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У разі успішного завершення курсу студент зможе:

1. Фахово орієнтуватися в широкому спектрі проблем сучасного політичного прогнозування.
2. Аналізувати структурні складові проблеми та об'єкта, стосовно яких має розроблюватися прогноз.
3. Здійснювати підбір основної документації та базової інформації для розробки прогнозу/проекту.
4. Розроблювати різні види прогнозів/проектів з оглядом на їхню специфіку та сферу застосування, оперувати необхідними методами та технологіями політичного прогнозування.
5. Критично оцінювати прогностичні сценарії розвитку політичних процесів та визначати їх вплив на появу проблем у політичному просторі.

ОПИС КУРСУ

У рамках курсу здобувачі вищої освіти будуть вивчати теоретичний та практичний зміст політичного прогнозування та проектування – як розробки науково-обґрунтованих припущень про майбутнє політичного життя суспільства, політичних відносин людей між собою як первинних суб'єктів політики, так політичними групами, спільнотами, організаціями, інститутами. Особливої уваги надається проблематиці прогнозування щодо міжнародної політики та світових політичних процесів. Передбачається проведення циклу лекцій з викладення основних ідей дослідження прогностики, виокремлення наукового та ненаукового передбачення, прогнозування як наукової теоретичної та практичної діяльності, методології та методики проведення пошукових та нормативних прогнозів. У рамках курсу викладаються основні випереджальні виміри міфологічного, релігійного, філософського та наукового історичних типів світогляду. Вивченню підлягають поворотні етапи розвитку прогнозування, зокрема: становлення наукового підходу дослідження майбутнього, формування «роздумів про майбутнє», наукова фантастика, теоретико-практичний внесок у розвиток прогностики В. Базарова-Руднева, О. Богданова, П. Сорокіна,

М. Кондратьєва, дискусія 50-70-х років ХХ ст. як формування науково-технічного прогнозування, здобутки Е. Янча, Б. де Жувенеля, Г. Кана, А. Тоффлера, І. Бестужева–Лади та інших, формування «фабрик думки» та криза прогнозування. Чільне місце у вивченні курсу посідає проблема сучасної української прогностики, зокрема форсайти М. Згуровського, прогностичні дослідження вітчизняних аналітичних центрів. Особливої уваги приділено питанню типології прогнозів, специфіці їх застосування в політико-аналітичній діяльності. Надається методика та формуються навички практичного застосування методів прогнозування. Лекційний курс створює платформу для обговорення та критичної рефлексії теоретичного багажу політичної прогностики під час семінарських занять, на яких здобувачі вищої освіти будуть заохочуватися до формування власного розуміння її змісту, призначення та практичного використання прогностичних методів, роблять спробу практичного застосування методів дослідження майбутнього під час практичних занять та ін.

ОСНОВНІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

- Лепська Н.В. Політичне проектування та прогнозування: навчально-методичний посібник до підготовки семінарських занять та виконання індивідуального заняття для студентів спеціальності «Політологія». Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 82 с.
- презентації лекцій
- до занять рекомендуються додаткові джерела (див. Moodle).

КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ

Поточні контрольні заходи (тах 60 балів):

Поточний контроль передбачає такі **теоретичні** завдання:

- **Усне опитування** (тах 4 бали) за планами семінарів і обговорення наукових монографій та інших публікацій (статей, досліджень, звітів тощо) в галузі політичного прогнозування.
- **Письмова контрольна робота** (тах 10 балів) – двічі на семестр, наприкінці кожного півсеместру за пройденим матеріалом 2-х змістових модулів. Контрольна робота складається з двох теоретичних питань (тах 3 бали кожне), відповідь на які має бути якомога розгорнутою, а також 4 термінів (тах 1 бали за розкриття кожного). Терміни для вивчення зазначені у навчально-методичному посібнику у розділі «Термінологічний словник» на с.60.

Поточний контроль передбачає такі **практичні** завдання (тах 3 бали кожне):

- Підготовка рефератів або есе за темами, запропонованими в методичних рекомендаціях до курсу.
- Аналіз прогностичних досліджень вітчизняних або іноземних аналітичних центрів.
- Аналітична презентація певних вузлових проблем з прогностичної/проективної тематики.

Підсумкові контрольні заходи (тах 40 балів):

Теоретичний підсумковий контроль - усна відповідь на іспиті (тах 25 балів) передбачає розгорнуте висвітлення трьох питань: 2 теоретичних (тах 20 балів) та докладного розкриття змісту певного поняття з політичної прогностики/політичного проектування (тах 5 балів). Перелік питань до іспиту див. на с. 57 навчально-методичного посібника з курсу або на відповідній сторінці у Moodle.

Підсумковий практичний контроль - індивідуальне дослідницьке завдання (тах 15 балів) – підготовка, презентація і захист прогнозу (прогнозних сценаріїв) за темою, яка має бути узгоджена з викладачем заздалегідь (але не пізніше кінця першого півсеместру). Результати ІДЗ можуть стати основою для доповідей на студентських науково-практичних конференціях та для підготовки і публікації тез/статей.

Захист індивідуального дослідницького завдання: презентація і обговорення прогнозних сценаріїв відбуватимуться на двох останніх заняттях. Публічний захист є обов'язковою вимогою для зарахування результатів за даними видами робіт.

Вимоги до індивідуального дослідницького завдання: аналіз сценаріїв політичного розвитку певної країни (на розсуд студента), або розвитку глобальної моделі світоустрою, регіональної конфігурації країн, певної політичної ситуації, політичного конфлікту тощо. Необхідно представити принаймні три дослідницьких сценарії: песимістичний, оптимістичний та інерційний. Докладно рекомендації та пояснення щодо процедури розробки сценаріїв надані у «Методичних рекомендаціях з підготовки семінарських занять та індивідуальних завдань з курсу «Політичне прогнозування та проектування» (с.52-56), що розміщено на платформі Moodle.

Форма звітності: прогностичні сценарії потрібно оформити у друкованому вигляді відповідно до чинних вимог; орієнтовний обсяг – 20 сторінок А4, Times New Roman, 14 pt, 1,5 інтервал. Презентації, що ілюструють прогностичні сценарії, мають бути підготовлені в Power Point або Prezi форматах, не менше 10 слайдів.

Критерії оцінювання індивідуального дослідницького завдання:

1) завдання виконано згідно з вимогами та наданими рекомендаціями щодо розробки прогностичних сценаріїв, без стилістичних, орфографічних і граматичних помилок, використана ґрунтовна фактологічна інформація та джерельна база, висновки роботи чітко аргументовані, презентація відповідає змісту роботи, логічно ілюструє її – 15-12 балів; 2) завдання виконано частково, прогностичні сценарії поверхово розроблені та не достатньо фактографічно і аналітично обґрунтовані, незначна джерельна база, робота виконана з лексичними, орфографічними і граматичними помилками, презентація не відображає зміст роботи в повному обсязі, частково ілюструє його – 11-8 балів; 3) прогностичні сценарії непереконливі за своїм змістом, розроблені на примітивному рівні завдання, виконані з великою кількістю помилок, презентація або не відповідає змісту сценаріїв, або взагалі відсутня – 0-7 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)	3 (задовільно)	
D	70 – 74 (задовільно)		
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
Силабус навчальної дисципліни

Контрольний захід		Термін виконання	% від загальної оцінки
Поточний контроль (max 60%)			
Змістовий модуль 1	Вид теоретичного завдання: опитування	семінар 1	4
	Вид практичного завдання: підготовка есе або реферату за темою семінару	тиждень 2	3
Змістовий модуль 2	Вид теоретичного завдання: опитування	семінар 2, 3 тиждень 4, 6	8
	Вид практичного завдання: аналіз об'єкта прогнозування (за темою семінару)	семінар 3 тиждень 6	3
	Письмова контрольна робота	тиждень 7	10
Змістовий модуль 3	Вид теоретичного завдання: опитування	семінар 4, 5 тиждень 8, 10	8
	Вид практичного завдання: аналіз прогностичних досліджень іноземних та вітчизняних авторів (за темою семінару)	семінар 5 тиждень 8	3
Змістовий модуль 4	Вид теоретичного завдання: опитування та обговорення монографій (або інших публікацій) за темою семінару	семінар 6, 7 тиждень 10, 12	8
	Вид практичного завдання: аналітична презентація певних вузлових проблем з прогностичної/проективної тематики.	семінар 7 тиждень 12	3
	Письмова контрольна робота	тиждень 13	10
Підсумковий контроль (max 40%)			
Підсумкове теоретичне завдання: залік			25
Підсумкове практичне завдання: захист індивідуального дослідницького завдання		тиждень 14	15
Разом			100

РОЗКЛАД КУРСУ ЗА ТЕМАМИ І КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Тиждень і вид заняття	Тема заняття	Контрольний захід	Кількість балів
Змістовий модуль 1			
Тиждень 1 Лекція 1	Еволюція прогностики.		
Тиждень 2 Лекція 2	Сутність політичного прогнозування як методу політичного аналізу		
Семінар 1	Еволюція прогностики.	Обговорення питань: Зміст та виникнення соціально-прогностної діяльності, межі технологізації соціального простору. Антиципація у міфологічній	7

		<p>свідомості. Релігійні конструкції антиципації. Фантастика і утопія як витоки передбачення. Філософські системи майбутнього як джерела формування прогнозування</p> <p>Визначення пошуку джерел інформації. Розгляд роботи у експертному колі. 10 кроків прогнозування за І. Бестужевим-Ладою.</p> <p>Підготовка та обговорення в дискусії реферативних доповідей з тем: Феномен футурофобії у суспільній свідомості; Вплив Римського клубу на визначення контурів майбутнього світоустрою</p>	
Тиждень 3 Лекція 3	Типологія політичних прогнозів та принципи прогностичної діяльності		
Змістовий модуль 2			
Тиждень 4 Лекція 4 Семінар 2	Принципи і функції політичних прогнозів Методи політичного прогнозування. Сценарування та моделювання у політичному прогнозуванні	<p>Обговорення та опитування з питань: Методи прогнозування. Формалізовані та якісні методи прогнозування. Сутність, специфіка, етапи Форсайт досліджень.</p> <p>Відмінність сценарування та стратегування у прогнозуванні.</p> <p>Підхід стратегічного прогнозування. Відбір індикаторів та індикатумів у прогнозуванні.</p> <p>Моделювання прогнозу, проблема прогнозного фону.</p>	4
Тиждень 5 Лекція 5	Методи політичного прогнозування (формалізовані)		
Тиждень 6 Лекція 6 Семінар 6	Методи політичного прогнозування (експертні) Об'єкт політичного прогнозування	<p>Надати аналітичну характеристику об'єкта прогнозування як якісне та кількісне відображення будь-якої риси об'єкта, як сукупність змінних: значущих (важливих для опису об'єкта) та незначущих; ендогенних (внутрішніх, що</p>	7

		відображують властивості власне об'єкта) та екзогенних (зовнішніх, що відображують властивості прогнозного тла).	
Змістовий модуль 3			
Тиждень 7 Лекція 7	Етапи політичного прогнозування Письмова контрольна робота		10
Тиждень 8 Лекція 8 Семінар 4	Теорія і практика політичного планування: загальний досвід країн пострадянського простору Глобальне політичне прогнозування	Обговорення і опитування за планом семінару. Змістовний аналіз проєктів глобального майбутнього, які складають порядок денний сучасних наукових дискусій щодо перспективних трендів розвитку світової цивілізації. Ознайомлення з такими працями (зміст яких, на вибір, реферативно викласти): «Мегатенденції, рік 2000. Десять нових напрямів 90-х років», де автори Дж.Нейсбіт та П.Абурден визначають нові тренди розвитку людства; «Кінець історії», «Кінець історії і остання людина» Ф.Фукуями про тріумф лібералізму як безальтернативну модель політичної і економічної організації, завершальну форму державного управління людства; Г.Кіссінджера «Дипломатія», «Чи потрібна Америці зовнішня політика?» та З.Бжезинського «Велика шахівниця» з викладом їх концепцій «нового світового порядку»; «Аналіз світових систем і ситуація в сучасному світі», де І.Валлерстайном обґрунтовано світ-системний аналіз; С.Хантінгтона «Зіткнення цивілізацій», у якій автором окреслені нові формати взаємодій між Сходом та Заходом, ознаки нової геополітичної моделі світоустрою.	7

Тиждень 9 Лекція 9	Теорія і практика політичного планування: досвід зарубіжних країн		
Тиждень 10 Лекція 10 Семінар 5	Прогнозування основних напрямків соціально-політичного розвитку країни Прогнозування основних напрямків соціально-політичного розвитку країни	Опитування та дискусійне обговорення за планом семінару. Вивчити методика У. Роува, Г. Отвея, модель Ховарда К.Джонса «Внутрішній розвиток – національна влада», модель національної схильності до експропріації Г. Кнудсена, модель журналу «The Economist», модель «BERI» (див. додаток В навчально-методичного посібника з курсу) та оцінити ступінь ризику України за останньою методикою. Переглянути щорічний звіт Інституту соціології НАНУ «Українське суспільство 1992-.... Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг», на основі цих даних (можливо, й інших, знайдених додатково самостійно) зробити власний прогностичний аналіз політичної ситуації в Україні на предмет виявлення конфліктогенних факторів чи симптомів виникнення конфлікту, запропонувати певні рекомендації щодо призупинення ескалації конфлікту, реалізації превентивних заходів, застосування переговорного інструментарію тощо. У підсумку необхідно представити можливий план/схему/алгоритм вивчення конфлікту як об'єкта політичного прогнозування	7
Змістовий модуль 4			
Тиждень 11 Лекція 11	Теоретико-методологічні засади політичного проектування		
Тиждень 12			

Лекція 12 Семінар 6	Загальна процедура розробки проєктів Теоретико-методологічні засади політичного проєктування	Опитування і обговорення за планом семінару. Ознайомлення з процедурою розробки проєкту, зокрема і політичного. «Життєвий цикл проєкту» та його основні етапи (розробка концепції, оцінка життєздатності проєкту, планування проєкту, складання бюджету, захист проєкту, попередній контроль, етап реалізації проєкту, корекція проєкту за підсумками моніторингу, закінчення роботи та ліквідація проєкту). Характеристика проєкту (додаток Г посібника), його опис (текст проєкту). Для ознайомлення зі специфікою такої процедури та технологічної схеми проєктування необхідно звернутися до навч. пос. В.Лукова «Соціальне проєктування».	4
Тиждень 13 Лекція 13	Технологія розробки політичного проєкту		
Тиждень 14 Лекція 14 Семінар 7	Виборча кампанія як реалізація політичного проєкту Письмова робота Технологія розробки політичного проєкту	Опитування і дискусійне обговорення за планом семінару. Проаналізувати зміст таких документів як: 1) загальний (стратегічний) план виборчої кампанії; 2) базовий сценарій; 3) функціональні плани виборчої кампанії за її напрямками; 4) регіональні плани; 5) конкретні плани діяльності політичної організації під час виборів. Зробити роз використання виборчих технологій.	10 7
			100

Основна література:

1. Лепський М.А. Якісні методи соціального прогнозування: методологія, методика, практика: підручник /М.А.Лепський. 2-е видання, доп. За загальною редакцією Лепський М. А. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2022. 440 с.
2. Лепська Н., Лепський М. «Метод прогнозування за аналогією». # GS Геополітичні студії. Робоча книга. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 62 с.
3. Лепська Н., Лепський М. Метод GSP-SPACE та SWOT/TOWS-аналіз у геополітичних дослідженнях. # GS Геополітичні студії. Робоча книга Запоріжжя : КСК-Альянс, 2018. 95 с.
4. Основи стратегічного прогнозування політичних ситуацій та процесів : навч. посіб. / В. І. Воловик, М. А. Лепський, Е. А. Гугнін, І. О. Кудінов та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 464 с.
5. Стратегічне прогнозування політичних ситуацій та процесів: монографія / за заг. ред. М.А.Лепського. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. 428с.

Додаткова література:

1. Андрущенко Т.В. Параметри «нового світу»: критико-аналітичний аналіз світових футурологічних прогнозів // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2011. Випуск 44 (2). С. 602-609.
2. Андрущенко Т.В. С. Хантингтон: зіткнення цивілізацій як політичний прогноз // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2009. Випуск 23. С. 365-373.
3. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОНУ. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 142 с.
4. Горбатенко В. Принципи, методи і основні етапи політичного прогнозування // Людина і політика. 2003. №5. С.46-45.
5. Горбатенко В.П. Метод «Делфі» та специфіка застосування його в прогнозних розробках. // Політичний менеджмент. 2008. №6. С.174-182.
6. Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. К.: Генеза, 2006. 400с.
7. Громадська думка: теоретичні та методичні проблеми дослідження / За ред. В.Л. Осовського. К.: Стилос, 2001. 168с.
8. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 212 с.
9. Зацерковний В. І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
10. Зварич І.Т. Моделювання і прогнозування в етнополітиці // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2009. Випуск 21. С. 313-325
11. Квітка С.А. Форсайт як технологія проектування майбутнього: новітні механізми взаємодії публічної влади, бізнесу та громадянського суспільства. Апекти публічного управління. 2016. №8. С. 5-15.
12. Коваленко А.О. Політичний аналіз і прогнозування. Навчальне видання. К.: Науковий світ, 2002. 202с.
13. Матвієнко В.Я. Прогностика. К.: Українські пропілеї, 2000. 520с.
14. Незалежна Україна в координатах сталого розвитку / В. В. Микитенко, Ю. Б. Порохнявий, Д. О. Микитенко, С. М. Шкарлет, П. Д. Рогов, В. Ю. Худолей, І. М. Крейдич, І. М. Лицур, Л. І. Ільчук, А. О. Гаркуща, В. В. Корнєєв, Н. М. Шелудька. Київ : Міжнародний науково-технічний університет ім. Академіка Юрія Бугая, 2018. 1044 с.

15. Стан сучасного українського суспільства : цивілізаційний вимір / за наук. ред. М. О. Шульги. Київ : Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.
16. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 750с.
17. Шульга М. О. Метаморфози українського суспільства. Київ : ІС НАН, 2003. 261 с.

Інформаційні ресурси

1. Ващенко К. Врахування громадської думки при складанні політичного прогнозу в сучасних українських реаліях // Вісник СевДТУ. Вип. 91: Політологія: зб. наук. пр. – Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2008. С. 86-89. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/natural/Vsntu/2008_2009/91-SevNTU/91-17.pdf
2. Ващенко К. Основні форми і принципи дослідження політичного аналізу і прогнозу // Політичний менеджмент. 2007. №1. С. 165-172. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/pome/2007_1.pdf
3. Вовканич І. Формування зовнішньополітичної стратегії України в центральноевропейському геополітичному просторі // Геополітика України: історія і сучасність: Зб. наук. праць. Вип.1. Ужгород: Ліра, 2009. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Geopolityka/2009_1/PDF/Vovkanych.pdf
4. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: доповідь Римському Клубові / Б. Гаврилишин; упоряд. В. Рубцов. – Вид. 3-тє, допов. – К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2009. – 248 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.in.ua/spaw2/uploads/files/HawrylyshynMaps.pdf>
5. Горбатенко В.П. Еволюція прогностики як системи наукових знань про майбутнє. Стратегічні пріоритети, №1(2), 2007 р. <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/1-1445422391.pdf> (дата звернення 16. 09. 2019)
6. Горбатенко В.П., Бутовська І.О. Політичне прогнозування: Навч. посібник. Київ: МАУП, 2005. 152 с. <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-25.html> (дата звернення: 16.09.2019).
7. Дзоз В.О. Екстраполяція, експертна оцінка та моделювання в системі прогнозування розвитку гуманітарної політики України в трансформаційний період 2005 р. // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»: Філософія. Психологія. Педагогіка. Зб. наук. праць. 2005. № 2. С.125-133. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VKPI_fpp/2005-2/01_Dzoz.pdf
8. Методологія та організація наукових досліджень : конспект лекцій/ уклад. В. М. Кислий. Суми: СумДУ, 2009. 13 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi20/0016708.doc> (дата звернення: 10.12.2018).
9. Мягкий М. Теорія довгих хвиль Кондратьєва: тенденції та протиріччя // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2009. – Вип. 110. – С. 50-53. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Kondratieff_Long_Wave_Theory_Tendencies_and_Contradictions_14587.pdf

10. Резнікова О.О. Україна та нові глобальні виклики // Незалежність України в глобалізованому світі: вектори ХХІ століття: Зб. матеріалів міжнар. наук. конф. (Київ, 22 серп. 2011 р.). К.: НІСД, 2011. С. 174-179 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/Cles/Nezaleznl-0c2d4.pdf>
11. Стратегії розвитку України: теорія і практика / За ред. О.С. Власюка. К.: НІСД, 2002. 864 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/strateg2/index.htm>
12. Тертичний О. Прогноз соціолога Валерія Хмелька // Демократична українська мережа e-democracy. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://e-democracy.in.ua/component/content/article/62-rekomendujemo-oflajn/132-prognoz-sociologa-vhmelka>
13. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку / Монографія Національного інституту стратегічних досліджень і Національного інституту українсько-російських відносин. – К.: НІСД, 1999. 384 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/book/ogljad/index.htm>
14. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навч. посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2003. 240 с. <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-42.html>

РЕГУЛЯЦІЇ І ПОЛІТИКИ КУРСУ²

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Навчальний матеріал курсу є доволі складним в опануванні, інформативно насиченим та з безперечно очевидною прикладною спрямованістю, тому передбачає обов'язкове відвідування як лекційних, так і практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж першого тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Пропуски можливі лише з поважної причини. Відпрацювання пропущених занять має бути регулярним за домовленістю з викладачем у години консультацій. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках за уважних причин дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Накопичення відпрацювань на останній тиждень семестру неприпустиме! За умови систематичних пропусків може бути застосована процедура повторного вивчення дисципліни (див. посилання на Положення у додатку до силабусу).

Політика академічної доброчесності

Кожний студент зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Письмові завдання з використанням часткових або повнотекстових запозичень з інших робіт без зазначення авторства – це *плагіат*. Використання будь-якої інформації (текст, фото, ілюстрації тощо) мають бути правильно процитовані з посиланням на автора! Якщо ви не впевнені, що таке плагіат, фабрикація, фальсифікація, порадьтесь з викладачем. До студентів, у роботах яких буде виявлено списування, плагіат чи інші прояви недоброчесної поведінки можуть бути застосовані різні дисциплінарні заходи (див. посилання на Кодекс академічної доброчесності ЗНУ в додатку до силабусу). *Усі письмові роботи, що виконуються слухачами під час проходження курсу, перевіряються на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення UniCheck. Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перепарафразування чужої праці без задування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело. Виконавці індивідуальних дослідницьких завдань обов'язково додають до текстів своїх робіт власноруч підписану Декларацію академічної доброчесності (див. посилання у Додатку до силабусу).*

Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються у ЗНУ, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є неприпустимим.

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти,

² Тут зазначається все, що важливо для курсу: наприклад, умови допуску до лабораторій, реактивів тощо. Викладач сам вирішує, що треба знати студенту для успішного проходження курсу!

соціальних мереж тощо. *Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття.*

Під час виконання заходів контролю (контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено! У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Будь ласка, вимкніть на беззвучний режим свої мобільні телефони та не користуйтеся ними під час занять. Мобільні телефони відволікають викладача та ваших колег. Електронні пристрої можна використовувати лише за умови виробничої необхідності в них (за погодженням з викладачем).

Комунікація

Очікується, що студенти перевірятимуть свою електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle та реагуватимуть своєчасно. Ел. пошта має бути актуальною, підписана справжнім ім'ям і прізвищем. Всі поточні оголошення можуть надсилатися через старосту, на електронну пошту та розміщуватимуться в Moodle. Будь ласка, перевіряйте повідомлення вчасно (в тому рахунку і папку «Спам») та у разі надсилання інформації викладачем дайте обов'язково зворотній зв'язок про її отримання.

Якщо за технічних причин доступ до Moodle є неможливим, або ваше питання потребує термінового розгляду, направте електронного листа з позначкою «Важливо» на адресу викладача lepskanyv@znu.edu.ua. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи.

Дотримуючись стандартів культури комунікації, намагайтеся не турбувати викладача питаннями навчального процесу у пізній час та неробочі дні.

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2023-2024 рр.

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2023-2024 н. р. доступний за адресою:
<https://tinyurl.com/yckze4jd>.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ:** <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: <https://tinyurl.com/y8gbt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога Марті Ірини Вадимівни (061)228-15-84, (099)253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

Запорізького національного університету:

Борисов Костянтин Борисович

Електронна адреса: uv@znu.edu.ua Гаряча лінія: Тел. [\(061\) 228-75-50](tel:(061)228-75-50)